

Constantí, emperador de Mitra: raons de la conversió de l'Imperi romà al mitraisme

Autor: Jordi Bilbeny
Data de publicació: 31-07-2022

La tercera conferència de'n Jordi Bilbeny sobre el mitraisme i la seva herència en el folklore català.

En Jordi Bilbeny torna a aquesta 9ª edició de la Universitat Nova Història per abordar un nou capítol de la seva línia de recerca sobre el mitraisme, religió monoteista prèvia a l'auge del cristianisme. En anteriors conferències sobre el tema, Bilbeny havia anat explicant les arrels al culte a Mitra, dels elements de la religió popular dels catalans, tals com el caganer i altres figures del pessebre, la sardana, la barretina, nombroses figures mitològiques del folklore català, etc.

Avui, però, en Bilbeny ha resseguit els precedents i nous estudis dels historiadors i experts en teologia i en el mitraisme per unir les peces de la seva prèvia recerca, que expliquen el conflicte religiós entre el monoteisme imperial (solar/mitraic/cristianisme) i l'arrianisme, del qual en fa sinònim amb una interpretació o secta del mitraisme. No és fins al Concili de Nicea que Jesús/Crist no és declarat diví en el cristianisme, però que, en canvi, prèviament, el culte monoteista mitraic d'orient ja resen en la representació del naixement del fill de déu com a divinitat.

En Bilbeny estableix la conversió de Constantí a una nova religió com un constructe, i el seu establiment d'una ortodòxia monoteista (cristiana/solar/mitraica) coma a eina política davant l'enfrontament entre arrians i monoteistes "oficials", culminada en el Concili de Nicea per a conciliar aquest enfrontament. Els mateixos experts en la biografia de Constantí neguen aquesta conversió i tota la seva iconografia imperial és plena d'imatges monoteistes precristianes de tipus mitraics.

Especialment ho és el símbol pagà grec del Chi Rho, la superposició de la X amb la P, símbol que l'emperador recollí als seus estendards de la legió. Aquest símbol és el que s'usa per justificar la seva conversió al cristianisme, sobretot pel seu posterior ús com a figura de representació cristiana. Tanmateix, el símbol ja existeix, pel cap baix, des del s.III aC. i serveix com a representació del Déu Horus, i que, per tant, es tracta d'una simbologia de divinitat solar.

Aquest tipus d'imatgeria, sumat a la informació que aporta la persecució de l'arrianisme en l'Alta Edat Mitjana, porten En Bilbeny a concloure que el mitraisme és el culte monoteista solar existent des de l'Edat Antiga que esdevé prominent a l'Imperi Romà i ja és oficial entre els segles II i IV dC. No serà fins a finals del primer mil·leni que alguna facció d'aquesta religió monoteista solar mitraica —l'Església moderna— pren el poder religiós i es dedica a esborrar i perseguir com a heretgia la resta del culte mitraic, fins a enterrar-lo dins el folklore popular. Així quedaria reescrit el relat actual d'un cristianisme minoritari perseguit durant el període imperial romà fins a la seva suposada oficialització sota el regnat de Constantí.